

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДНИКИ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ХЕНДЛІНГОВОЇ КОМПАНІЇ

THE ESSENCE AND COMPONENTS OF THE COMMERCIAL ACTIVITY OF THE HANDLING COMPANY

У статті систематизовано особливості діяльності хендлінгових компаній. Зазначено, що сфера комерційної діяльності такої компанії охоплює основні та допоміжні процеси. Визначено, що організація комерційних процесів та операцій щодо укладання договорів наземного обслуговування авіарейсів являє собою основну профільну комерційну діяльність хендлінгової компанії. Обґрунтовано, що організація комерційних процесів та операцій, спрямованих на укладання угод щодо забезпечення компанії основними та обговими засобами, нематеріальними активами, відноситься до факторного, допоміжного складника комерційної діяльності. Зроблено висновок про те, що загальний результат комерційної діяльності хендлінгової компанії формується як основними, так і допоміжними складниками.

Ключові слова: хендлінгова компанія, наземне обслуговування авіарейсів, комерційна діяльність, аеропорт, авіакомпанія.

В статье систематизированы особенности деятельности хендлинговых компаний. Отмечено, что сфера коммерческой деятельности такой компании охватывает основные и вспомогательные процессы. Определено, что организация коммерческих процессов и операций по заключению договоров наземного обслуживания авиарейсов представляет собой основную профильную коммерческую деятельность хендлинговой компании. Обосновано, что организация

коммерческих процессов и операций, направленных на совершение сделок по обеспечению компании основными и оборотными средствами, нематериальными активами, относится к факторной, вспомогательной составляющей коммерческой деятельности. Сделан вывод о том, что общий результат коммерческой деятельности хендлинговой компании формируется как основными, так и вспомогательными составляющими.

Ключевые слова: хендлинговая компания, наземное обслуживание авиарейсов, коммерческая деятельность, аэропорт, авиакомпания.

The generalization of the peculiarities of the activities of the handling companies is fulfilled. It is noted that the sphere of commercial activity of such a company covers the main and additional processes. It has been determined that the organization of commercial processes and operations for the conclusion of ground handling services contracts represents the main, profile commercial activity of the handling company. The organization of commercial processes and operations aimed at concluding agreements for providing the company with the fixed and current assets, intangible assets refers to the factor, auxiliary component of the business. It is concluded that the overall result of the commercial activity of the handling company is formed as the main and additional components.

Key words: handling company, ground service of flights, commercial activity, airport, airline.

УДК 656.71.003 (045)

Овсак О.П.

к.е.н., доцент кафедри економіки та бізнес-технологій
Національний авіаційний університет
Кривицька Н.Ю.
к.е.н., доцент кафедри економіки та бізнес-технологій
Національний авіаційний університет
Могімі К.Б.
магістрант
Національний авіаційний університет

Постановка проблеми. Останнім часом активізувалися процеси інтеграції вітчизняного повітряного транспорту у світовий авіатранспортний ринок, який характеризується глобалізацією, ускладненням структури та формуванням нових галузевих сегментів конкуренції, до числа яких належить і наземне обслуговування авіапереве-

зень. Даний вид діяльності являє собою самостійну підгалузь повітряного транспорту та утворює окремий конкурентний ринок як в окремому аеропорту, так і в загальногалузевих масштабах. Світовий ринок наземного обслуговування складається з трьох основних груп: авіакомпаній, що своїми силами виконують наземне обслуговування та

керують ним як додатковим видом бізнесу, аеропортів та спеціалізованих аеропортових операторів із наземного обслуговування, для яких даний вид бізнесу є основним. Останні, відповідно до загальносвітової практики, називаються хендлінговими компаніями. Вивчення особливостей хендлінгового бізнесу, зокрема комерційного складника забезпечення ефективності діяльності, сприятиме розробленню рекомендацій та відповідних управлінських заходів щодо забезпечення становлення та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних хендлінгових компаній на ринку наземного обслуговування авіаперевезень в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу питанням організації й управління комерційною діяльністю в умовах ринкової економіки приділяли вчені: В.В. Апопій, Р.І. Бунєєва, А.М. Виноградська, І.К. Беляєвський, Л.П. Дашков, В.Я. Кардаш, Я.І. Гандштак, Ф.Г. Панкратов та ін. Також проводилися дослідження особливостей діяльності хендлінгових компаній на ринку авіаційних перевезень вітчизняними та зарубіжними авторами: А.В. Андрєєвим, Н.М. Кузьміною, О.М. Крапко, Д.О. Бугайко, В.Ю. Павелко.

Проте, незважаючи на значну кількість виконаних досліджень, не розкрито сутність та складники комерційної діяльності хендлінгової компанії, що обмежує можливості виявлення особливостей системи управління комерційною діяльністю таких підприємницьких структур, працюючих у галузі повітряного транспорту.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення сутності комерційної діяльності хендлінгової компанії та визначення її складників для подальшого обґрунтування напрямів удосконалення управління комерційною діяльністю такої компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняному законодавстві ототожнюються такі поняття, як «підприємництво» та «господарська комерційна діяльність», яку, відповідно до п. 1 ст. 42 глави 4 Господарського кодексу України, розуміють як самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2].

Аналіз наукових джерел показав, що комерційною діяльністю визнається діяльність, яка в умовах конкурентного середовища спрямована на організацію та управління процесами купівлі-продажу для задоволення попиту споживачів і збільшення капіталізації її суб'єкта [3, с. 76].

Крім того, комерційна діяльність визначається як процес організації й управління комерційними процесами та операціями, пов'язаними з товарно-грошовим обміном [4, с. 11]. Комерційна діяльність забезпечує умови і механізм здійснення купівлі-

продажу товарів, послуг, цінних паперів, зміну їхніх форм вартості в процесі товарно-грошового обміну. Ця діяльність містить операції й процеси організаційного, управлінського, правового, економічного характеру і змісту [3, с. 80]. Кінцевою метою комерційної діяльності визнається здійснення купівлі-продажу товарів, послуг і отримання прибутку.

Відповідно до результатів дослідження В.В. Апопій, комерційна діяльність не охоплює операції, які належать до продовження процесу виробництва у сфері обігу: товаропросування, зберігання, пакування, розфасування, товаропостачання, сортування товарів, формування партій [4, с. 11], оскільки такі операції є складовими елементами технології торговельних процесів.

Діяльність суб'єкта господарювання на ринку чинників виробництва, де підприємство виступає покупцем, також відноситься до комерційної, тому можна зробити висновок, що саме діяльність підприємства на ринках (чинників виробництва, товарних, послуг тощо) визначає сферу комерційної діяльності, метою якої є одержання прибутку.

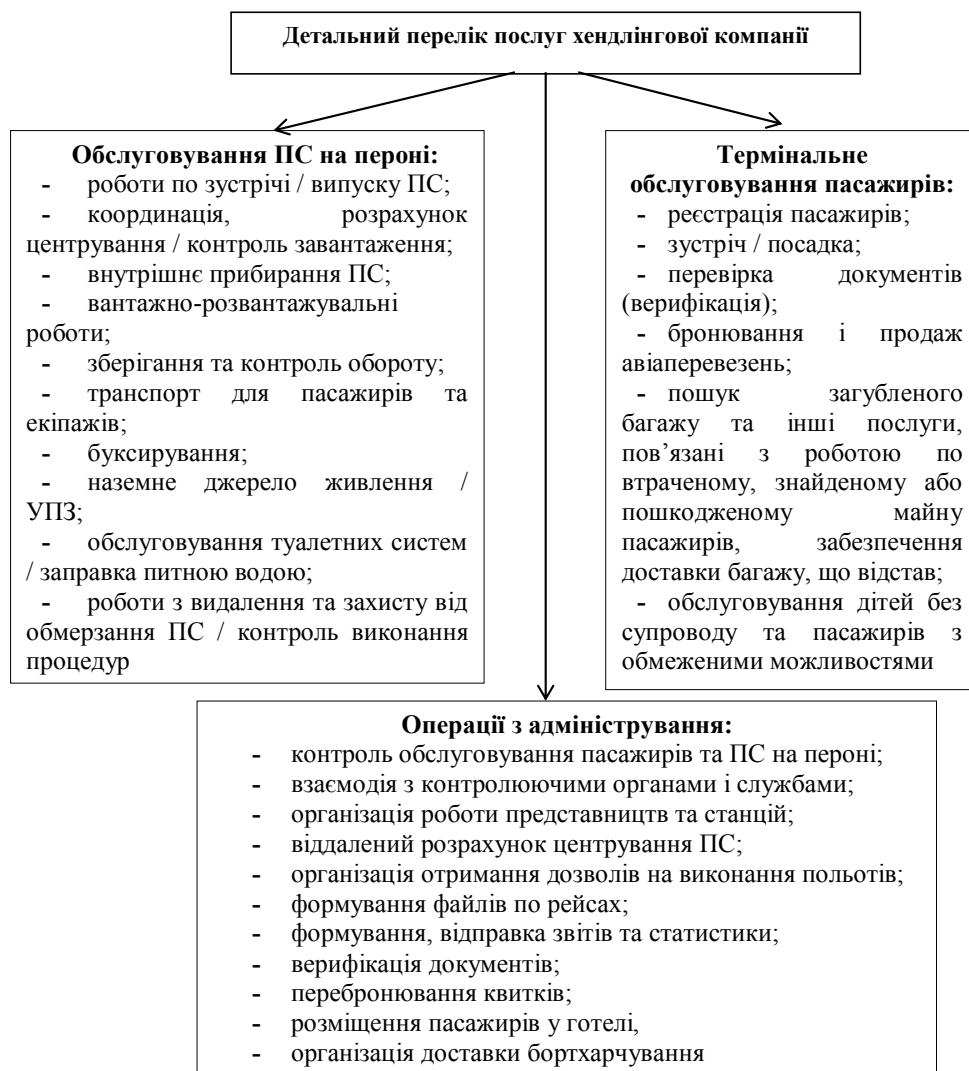
Таким чином, комерційна діяльність є частиною підприємницької діяльності, результатом якої є здійснення купівлі-продажу ресурсів, продукції, послуг та отримання прибутку. Причому бізнес-процеси виготовлення продукції та надання послуг не є складниками комерційної діяльності підприємства.

Для уможливлення формулювання сутності та складників комерційної діяльності хендлінгової компанії проведемо дослідження особливостей діяльності хендлінгової компанії на ринку авіаперевезень.

Слово «хендлінг» утворене від англійського словосполучення ground handling, що означає «наземне обслуговування». Крім того, термін «хендлінг» часто вживається у значенні «організація обслуговування»: хендлінг екіпажу, хендлінг пасажирів тощо. Термін «хендлінг» широко використовується у документах Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO) та Міжнародної асоціації авіаційного транспорту (IATA). Відповідно, підприємства, що займаються наземною діяльністю повітряних суден, називають хендлінговими.

Хендлінгові підприємства являють собою обслуговуючі компанії, що здійснюють комплексне організаційне забезпечення комерційного та технічного обслуговування повітряних суден (ПС), обслуговування пасажирів, багажу та екіпажів в аеропортах та містах перебування за маршрутом польоту. Для авіакомпанії такі підприємства виступають як єдиний оператор усіх підприємств, що розташовані в межах аеропортового комплексу.

Основними хендлінговими послугами є обслуговування ПС на пероні, термінальне обслуговування пасажирів та операції з адміністрування (рис. 1).

Рис. 1. Детальний перелік послуг хендлінгової компанії для авіакомпанії

Джерело: систематизовано авторами за [6; 7, с. 118; 13]

Обслуговування ПС на пероні включає у себе: роботи по зустрічі/випуску ПС, координацію, розрахунок центрування/контроль завантаження, внутрішнє прибирання ПС, вантажно-розвантажувальні роботи, зберігання та контроль обороту, транспорт для пасажирів та екіпажів, буксирування, наземне джерело живлення, обслуговування туалетних систем, заправку питною водою, роботи з видалення та захисту від обмерзання ПС/контроль виконання процедур.

Обслуговування пасажирів включає у себе такі операції, як: реєстрація пасажирів, зустріч/посадка, перевірка документів, бронювання та продаж авіаперевезень, пошук загубленого багажу та інші послуги, пов'язані з роботою по втраченому, знайденому або пошкодженому майну пасажирів, забезпечення доставки багажу, що відстав, обслуговування дітей без супроводу та пасажирів з обмеженими можливостями.

Також перелік послуг хендлінгової компанії включає у себе операції з адміністрування: контроль обслуговування пасажирів і ПС на пероні, взаємодія з контролюючими органами і службами, організація роботи представництв і станцій; віддалений розрахунок центрування ПС; організація отримання дозволів на виконання польотів; формування файлів по рейсах; формування, відправка звітів та статистики; верифікація документів; перебронювання квитків, розміщення пасажирів у готелі, організація надання борт харчування тощо. Усі технологічні процеси наземного обслуговування авіарейсів координуються відповідною службою хендлінгової компанії.

Свою чергою, перелік вимог авіакомпаній до постачальника послуг із наземного обслуговування рейсів може бути такими [8, с. 81]:

- відповідність вимогам міжнародних стандартів авіаційної безпеки;

- наявність у постачальника сертифікатів уповноважених органів у сфері діяльності IATA, ISAGO (IATA Safety Audit for Ground Operations – аудит IATA по безпеці наземного обслуговування);
- наявність міжнародних галузевих сертифікатів;
- наявність сертифікованого персоналу по напрямках;
- наявність необхідних сертифікованих технічних та технологічних засобів для надання послуг;
- наявність міжнародного сертифікату за стандартами ISO;
- досвід обслуговування типів ПС, що експлуатує авіакомпанія.

Стандартні умови угоди про наземне обслуговування (Standart Ground Handling Agreement – SGHA) визначаються IATA [6]. Така угода з наземного обслуговування укладається авіакомпанією з аеропортом, хендлінговою компанією, агентом обслуговуючої компанії, що надають наземне обслуговування в аеропорту. Мета угоди – забезпечити всім необхідним технічним та комерційним обслуговуванням (за винятком продажу перевезень) повітряних суден та рейсів авіакомпанії. Така угода містить переліки обов'язкового (стандартного) обслуговування та обслуговування, яке може бути надано додатково на прохання авіакомпанії та за окрему плату. Угода передбачає можливість використання під час обслуговування субагентів та персоналу авіакомпанії. Вона визначає права та обов'язки командира повітряного судна та представників авіакомпанії, функції контролю з їхнього боку над наданням обслуговування.

Угода передбачає тверді ставки за надане обслуговування залежно від типу обслуговуваних повітряних суден, часу та характеру обслуговування, визначає порядок розрахунків та вирішення спорів.

Відповідальність за пошкодження повітряних суден під час обслуговування, відповідно до прийнятої міжнародної практики, зазвичай обмежується випадками умислу або прирівняної до наміру необережності. Повітряні судна авіакомпаній, що виконують міжнародні польоти, повинні бути застраховані на випадок пошкодження в іноземних аеропортах [6].

Як було зазначено вище, поряд зі стандартним наземним обслуговуванням додатково на прохання авіакомпанії та за окрему плату надаються додаткові послуги: заправка паливом, постачання бортового харчування, видалення та захисту від обмерзання ПС, обслуговування пасажирів у пунктах трансферу, бронювання місць у готелі, оброблення та складування вантажів тощо.

В Україні діяльність суб'єктів наземного обслуговування повітряних суден регламентується Повітряним кодексом України, відповідно до

якого суб'єкти авіаційної діяльності, які надають послуги з наземного обслуговування, що підлягають обов'язковій сертифікації, провадять свою діяльність на території аеропорту та аеродрому на підставі відповідного сертифіката, виданого уповноваженим органом із питань цивільної авіації, а також договору, укладеного з експлуатантом аеропорту [14].

На підставі проаналізованих вище особливостей господарської діяльності хендлінгової компанії можна зробити висновок, що основою її комерційної діяльності є організація комерційних процесів та операцій, спрямованих на забезпечення надання послуг авіакомпаніям із наземного обслуговування авіарейсів. Відповідно, метою комерційної діяльності хендлінгової компанії слід уважати продаж послуг авіакомпаніям із наземного обслуговування авіарейсів та отримання прибутку.

Сфера комерційної діяльності такої компанії охоплює основні та допоміжні процеси. Так, до основних процесів слід віднести організацію продажу послуг із наземного обслуговування авіарейсів (перонне обслуговування ПС, термінальне обслуговування пасажирів, послуги з адміністрування тощо).

Допоміжні процеси уможливають залучення чинників виробництва (персоналу, основних та обігових засобів, нематеріальних активів) для забезпечення своєї виробничої діяльності та отримання прибутку. Зазвичай хендлінгова компанія базується в аеропорту, має необхідні основні та обігові засоби, персонал. Стосовно споруд та приміщень аеропортового комплексу така компанія діє на правах орендаря або концесіонера. Також хендлінгова компанія є власником спецтехніки: перонних автобусів, тягачів для буксирування літаків, хайлоадерів, деайсерів, самохідних трапів тощо. Вона впроваджує у виробничу діяльність сучасні IT-рішення та технології обслуговування пасажирів, багажу, адміністрування своєї діяльності, формування статистичної звітності. Провідні хендлінгові компанії впроваджують також і систему контролю якості.

Погоджуємося з висновками В.В. Апопія про те, що комерційні процеси і операції здійснюються лише за взаємодії суб'єктів ринку [4, с. 14]. Так, у результаті успішної реалізації переддоговірних процесів хендлінгова компанія співпрацює з авіакомпаніями, укладаючи договір на організацію аеропортового й наземного обслуговування, представляючи інтереси авіакомпаній під час взаємовідносин із підприємствами аеропортового комплексу. Крім того, хендлінгова компанія, надаючи послугу авіакомпаніям, взаємодіє зі службою пасажирського обслуговування, службою поштово-вантажного обслуговування та службою обслуговування ПС аеропорту, кейтеринговими компаніями та постачальниками інших послуг для

авіакомпанії у певному аеропорту [12, с. 4]. Здійснюючи термінальне обслуговування пасажирів, хендлінгова компанія вступає з ними у взаємовідносини у зв'язку з оформленням оплати понаднормативного багажу або продажу додаткових квитків.

Перелік складників комерційної діяльності хендлінгової компанії визначається відповідними організаційними, економічними, соціальними та правовими аспектами її взаємовідносин із постачальниками ресурсів, авіакомпаніями та іншими підприємствами – замовниками послуг із наземного обслуговування авіарейсів, пасажирами тощо. На рис. 2 представлено схему комерційних зв'язків хендлінгової компанії, що забезпечує наземне обслуговування авіарейсів, та інших суб'єктів ринку авіаперевезень.

Організацію комерційних процесів та операцій, спрямованих на укладання угод щодо забезпечення хендлінгової компанії основними та обіговими засобами, нематеріальними активами, слід віднести до допоміжного, факторного складника комерційної діяльності компанії. Такі суб'єкти, як аеропорт, постачальники сировини, матеріалів техніки, постачальники послуг аеропортового комплексу, забезпечують хендлінгову компанію відповідними ресурсами.

Своєю чергою, до складників основної (профільної) комерційної діяльності хендлінгової ком-

панії на ринку послуг авіаперевезень слід віднести організацію комерційних процесів та операцій щодо укладання договорів наземного обслуговування авіарейсів. Тому індикаторами ефективності основної комерційної діяльності такої компанії слід уважати кількість авіакомпаній, з якими укладені угоди з наземного обслуговування, кількість обслуговуваних рейсів, кількість обслуговуваних пасажирів тощо. Але загальний результат комерційної діяльності хендлінгової компанії формується як основними, так і допоміжними складниками, тому до загальних показників, що уможливають оцінку ефективності комерційної діяльності хендлінгової компанії, можна віднести показники прибутковості та рентабельності.

Висновки з проведеного дослідження. Основою комерційної діяльності хендлінгової компанії є організація комерційних процесів та операцій, спрямованих на забезпечення надання послуг авіакомпаніям із наземного обслуговування авіарейсів. Відповідно, метою комерційної діяльності хендлінгової компанії слід уважати продаж послуг авіакомпаніям із наземного обслуговування авіарейсів та отримання прибутку. Перелік складників комерційної діяльності хендлінгової компанії визначається відповідними організаційними, економічними, соціальними та правовими аспектами її взаємовідносин з постачальниками ресурсів, авіакомпаніями та іншими підприємствами –

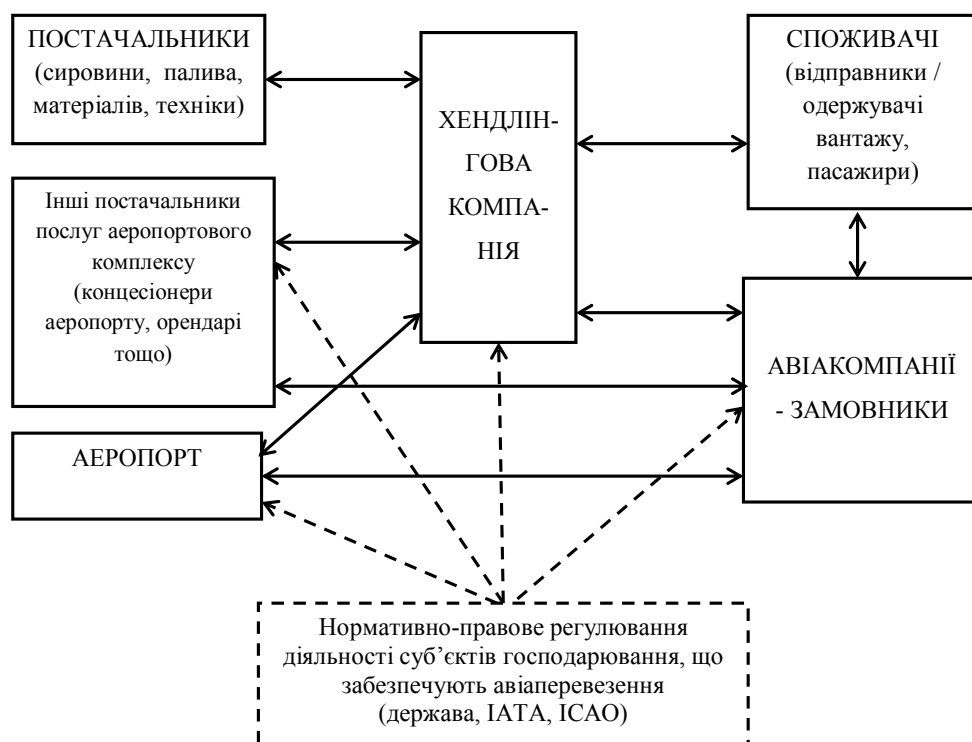

Рис. 2. Схема комерційних зв'язків хендлінгової компанії, що забезпечує наземне обслуговування авіарейсів, та інших суб'єктів ринку авіаперевезень

Джерело: складено авторами

замовниками послуг із наземного обслуговування авіарейсів, пасажирями тощо. Організацію комерційних процесів та операцій, спрямованих на укладання угод щодо забезпечення хендлінгової компанії основними та обіговими засобами, нематеріальними активами, слід віднести до допоміжного, факторного складника комерційної діяльності компанії. Організація комерційних процесів та операцій щодо укладання договорів наземного обслуговування авіарейсів, відповідно, являє собою основну (профільну) комерційну діяльність хендлінгової компанії на ринку послуг авіаперевезень. Загальний результат комерційної діяльності хендлінгової компанії формується як основними, так і допоміжними складниками, тому до загальних показників, що уможливають оцінку ефективності комерційної діяльності хендлінгової компанії, слід віднести показники прибутковості та рентабельності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бунеева Р.И. Коммерческая деятельность: организация и управление. Ростов-на-Дону : Феникс, 2009. 365 с.
2. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15.
3. Крисько Ж. Сутність та види комерційної діяльності підприємства. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2013. Вип. 18. С. 75–83.
4. Апопій В.В. Комерційна діяльність : підручник / за ред. проф. В.В. Апопія. Київ : Знання, 2008. 558 с.
5. Русева О.Н., Балан А.С. Стратегическое управление коммерческой деятельностью предприятия. *Труды Одесского политехнического университета*. 2003. Вып. 2(20). С. 1–4.
6. Соглашение о наземном обслуживании – Standard Ground Handling Agreement. URL : <https://www.iata.org/whatwedo/workgroups/Pages/agsa.aspx>.
7. Павелко В.Ю. Конкуренція як фактор розвитку ринку наземного обслуговування в аеропортах України. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 4. С. 117–121.
8. Андреев А.В. Модель стратегического анализа рынка наземного обслуживания перевозок. *Бюллетень транспортной информации*. 2015. № 6. С. 123–126.
9. Андреев А.В. Особенности формирования мировой отрасли наземного обслуживания воздушных перевозок как самостоятельной подотрасли воздушного транспорта. *Бюллетень транспортной информации*. 2011. № 12. С. 154–156.
10. Крпко О.М., Назаренко О.В. Особенности деятельности хендлинговых компаний на рынке авиаперевезень. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 243–248.
11. Кузьмина Н.М. Принятие решений при выборе поставщика хендлинговых услуг аэропорта. *Научный вестник МГТУ ГА*. 2015. № 214. С. 80–83.
12. Бугайко Д.О., Терещенко А.В. Взаємодія суб'єктів транспортного ринку в міжнародних аеропортах. *Наукоємні технології*. 2009. № 2. С. 1–5.
13. Офіційний сайт хендлінгової компанії «Аеро-хендлінг». URL : <http://aeh.aero/>.
14. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3167-12>.